No. 1.

JULI 1909.

HOLLANDSCH ZUID AFRIKA

MAANDSCHRIFT VOOR DE LEDEN DER NEDERLANDSCH-ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING EN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Wij willen niet weder de fout begaan, die onze vaderen een eeuw geleden begaan hebben, door alle verbindingen met onze stamverwanten op geestelijk en stoffelijk gebied te laten varen.

GOUVERNEUR VAN RIEBEEK

Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika.

HOLLAND—ZUID-AFRIKA.

't Is nu meer dan twee en een halve eeuw geleden, dat de stoere bewindhebbers van de Oost-Indische Compagnie, de grondleggers van Nederlands macht in het Verre Oosten, het noodzakelijk achtten, dat hun schepen op de reis om de Zuid een plaats konden vinden, waar zij, zonder gevaar of hinder van mededingers, in de behoeften van de bemanning aan versch water en voedsel konden voorzien. Uit die behoefte is voortgekomen de aanleg van de Kaapstad, „de" stad bij uitnemendheid voor de ingeboren blanke bevolking van Zuid-Afrika, de metropolis, die, wat ook aan den Zuidpunt van het donkere werelddeel moge zijn veranderd, voor de Afrikaners is gebleven de moeder der Zuid-Afrikaansche beschaving, en — wanneer niet tal van teekenen bedriegen — binnenkort een der twee middelpunten zal zijn, waaromheen zich geheel Zuid-Afrika zal scharen, als een door geschiedenis en traditie aangewezen middelpunt van politiek en maatschappelijk leven.

In die twee en een halve eeuw is veel veranderd. De ververschings-plaats der Oost-Indische Compagnie is gegroeid tot een havenstad van internationale beteekenis. Ze is de hoofdstad geworden van een uitgebreide nederzetting, niet altijd even welvarend, — niet altijd gelegenheid vindend tot rustige en onafgebroken ontwikkeling, — maar toch, in den loop der eeuwen, zich steeds meer uitbreidend, aldoor haar kinderen uitzendend naar het oosten en het noorden, tot aan de Zambesie en nog verder noordwaarts, — deelend in de gevolgen van de politieke stormen in het oude Europa, — zelf het tooneel van bloedigen strijd, geboren uit woesten naijver en uit eigenbaat geworden haat, — dan ook ten leste gebracht onder één enkele, door wapengeweld gedragen vlag: dezelfde vlag, die Oud-Holland steeds op al haar wegen ontmoette, ook reeds in de dagen, toen „de Kaap werd aangelegd".

Er is veel veranderd in die twee en een halve eeuw, ook de stemming en de belangstelling van het oude moederland van de Kaap jegens het jonge volk, dat zich in dat nieuwe land heeft ontwikkeld. Ofschoon nog steeds in Zuid-Afrika het bewustzijn leeft, dat niet Engeland, maar Nederland het eigenlijke moederland is van den Zuid-Afrikaan, zijn de banden allengs zoo los geworden, de punten van aanraking zoo gering, dat in Nederland de familie-betrekking — meer dan voor Zuid-Afrika en Nederland zelf goed was — werd vergeten. Mocht een enkele maal — als Zuid-Afrika's zonen en dochteren zich deden kennen als ware, sterke, onbuigzame afstammelingen van eenzelfde voorgeslacht, te midden van verwoestenden oorlog en onpeilbaar leed — de bloedverwantschap worden gevoeld en uiting vinden in daden van liefde en opoffering, — als de dagen kalmer werden, was ook Holland weer geneigd, zijn verre verwanten te verwaarloozen.

Dit gebeurde zoo na den Transvaalschen vrijheidsoorlog, dit zou weer geschieden na den geweldigen worstelstrijd van het jongste verleden, als niet de

Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging, begrijpend het groote belang van voortdurend vriendschappelijk verkeer tusschen Holland en Zuid-Afrika — niet het minst in het belang van het moederland zelf — onvermoeid doende bleef, om de belangstelling wakker te houden en zoo mogelijk te versterken. Om de leden van deze Vereeniging te steunen in deze hun beteekenisvolle taak, wordt het nieuwe maandschrift uitgegeven, waarvan zij heden het eerste nummer ontvangen.

En wanneer het het doel is van dit blaadje, het bewustzijn van stamverwantschap levendig te houden, kan het niet anders, of een herinnering aan de allereerste dagen van Hollands nederzetting in het verre zuiden is meer dan iets anders er op berekend, zulk bewustzijn te verlevendigen. Om die reden ruimen we de eereplaats in dit eerste nummer in voor een overdruk van eenige bladzijden uit het zoo uiterst belangwekkende *Dagverhaal van Jan van Riebeek*, een uitgave van het Historisch Genootschap, reeds in 1884 verschenen, maar noch in Nederland, noch in Zuid-Afrika, voldoende bekend.

Het verhaal begint den 14 December des jaars 1651, toen van Riebeek, door de Bewindhebbers der Oost-Indische Maatschappij tot vlootvoogd aangesteld, zich, met zijne familie, aan boord van den Drommedaris begaf. De kapitein der beide andere schepen, Reiger en Goede Hoop, kwamen op den 20 dier maand, daar zij in Texel lagen, aan boord van den Drommedaris, toen bij het openen der papieren bleek, dat de Kapitein van laatstgemeld schip tot fungerend Opperhoofd der nieuwe Volksplanting, bij afwezigheid van den Gouverneur van Riebeek, was benoemd.

Op den 23sten staken zij in zee, en het eentonige van het verhaal hunner zeereis daarlatende, waarin men den ondernemenden Riebeek meer dan eens over de „rankheid" van zijn schip hoort klagen, beginnen wij met den dag, toen zij tot groote blijdschap de lang gewenschte Zuidpunt in het gezigt kregen. Dit gebeurde op den 5den April 1652, wanneer het volgende werd aangeteekend:

Den 5 April 1652. — Omtrent vijf glazen in den namiddagwacht, zagen wij, Gode lof, het land van de *Cabo de boa Esperança*, namelijk den Tafelberg, O. en O. ten Zuiden, omtrent 15 à 16 mijlen van ons, zijnde van den Opperstuurman eerst gezien, die wij derhalven vier Spaansche Realen in specie, op het eerst gezigt van het land gezet zijnde, vereerden, en de vlaggen lieten waaien, met een kanonschot, tot een teeken dat de Reiger en de Hoop, verre te loefwaart op wezende, zulks bekennen zouden.

In den nacht kwamen de schepen Reiger en Hoop digt bij den Drommedaris, en vroeg in den morgen van den 6 April wilde men naar de Tafelbaai stevenen, doch men oordeelde het raadzaam, eerst te doen onderzoeken of er geene vijandelijke schepen op de reede waren, daar zij meenden, dat Prins Robert alhier de retourvloot inwachtte [1]. *Het verhaal, dat nu belangrijker begint te worden, luidt als volgt:*

Stil weder met weinig variabele koelte, en alzoo wij door deze dwarlwinden weinig konden avanceren, en vrij digt onder de wal waren, zonden de sloep, met den Boekhouder Adam Hulscher en den Onderstuurman Arend van Seeveren, naar den staart van den Leeuwenberg, met order om den hoek van dien te gaan inspectie nemen, wat en hoe vele schepen op de reede in de Tafelbaai mogten leggen, hetwelk gevoegelijk konden geschieden, zonder zich eens met de sloep aan de aldaar bevindende schepen te vertoonen, opdat wij, na bekomene advertentie, ondertusschen daartegen te defensie of offensie mogten prepareren.

Omtrent twee uren voor den avond wederom aan boord komende, rapporteerden, dat er geene schepen lagen, des wij lieten voorstaan, en, Gode lof, niettegenstaande gemelde stilte, nog met eene mooije Zuidelijke koeltjen (op het laatst krijgende), even na zonsondergang, nevens het jagt de Goede Hoop, in de Tafelbaai voor de Versche Rivier, op 5 vademen zandgrond wel en salvo ten anker kwamen, zijnde schipper Jan Hoogzaat met den Reiger, zeewaarts gehouden hebbende, buiten gebleven.

Gaven dezen avond nog order aan onzen schipper David de Konink, om morgen heel vroeg met een der sloepen nevens zes gearmeerde soldaten, behalve de roeijers, vooraf naar land te varen, om te zoeken of er geene brieven van eenige alhier aangewezene en vertrokkene schepen begraven waren, en meteen wat groente te halen tot verversching, alzoo wij nu over de vierde halve maand in zee geweest zijn, zonder eenige ververschingsplaats te hebben aangedaan, waardoor het volk al vrij verouderd is; bevolen hen ook de zegen mede te nemen, om met eenen in der haast een trek of twee te doen, tot een versche soô...

Na uitvoerig melding te hebben gemaakt van den uitslag van het visschen met den zegen en den inhoud der gevonden brieven omstandig te hebben medegedeeld, gaat het verhaal voort: —

(Zondag 7 April). Dezen avond voeren nog zamen eens aan land, om ter loops eens ten naastenbij af te speculeren, waar het fort gemaakt zal dienen; kregen dezen avond ook twee wilden aan boord, daaronder een die wat Engelsch sprak, welke wij de buik met eten en drinken dapper vulden; maar na wij daaruit vernemen konden, zouden van hen geen vee te krijgen wezen, alzo ons door gebroken Engelsche woorden en teekenen te kennen gaven, zij maar visschers waren, en de beesten door die van Saldinia (Saldanha) altijd gewacht (gehoed) wierden, zulks wij wel meer uit eenige overgeblevene personen van het schip Haarlem verstaan hadden.

Den 8 April, — 's morgens, had den ganschen dag vrij hard gewaaid, uit het Z.Z. Oosten, continuerende tot omtrent 's middags met klare heldere zonneschijn; schijnt tegenwoordig in den droogen tijd te wezen, alzoo de gronden overal van droogte op het land van den anderen geweken zijn, en veel spruitjens van rivierkens heel droog bevinden. Op dato lieten den Raad beroepen, om met denzelven goed overleg te maken tot ons aan te vangen werk der fortificatie, enz. waartoe gisteren ten naastenbij plaats uitgezien hebben, die verstaan is van daag eens nader te gaan bezien, en af te meten of ook groot en bekwaam genoeg zal wezen, gelijk wij, uit onze beraadslaging gescheiden zijnde, ook gedaan en de plaats bekwaam en groot genoeg gevonden hebben, digt aan de principale Versche-rivier, die apparant rondom de graften van het fort zal kunnen geleid worden. Is wijders op het een en ander zoodanige order gesteld, als bij de Resolutie van dato dezer in ons Resolutie-boek kan beoogd worden. Wezende nog dezen avond van den Drommedaris aan land gezonden om te arbeiden 50 koppen

van den Reiger	39	„
van 't Jagt	11	„
Te zamen	100	koppen

[1] Wel was de oorlog tusschen de Republiek der Vereenigde Nederlanden en de Engelschen nog niet uitgebroken, maar reeds hadden de Engelschen brieven van représaille verleend en schepen genomen.

DE GRONDWET VAN ZUID-AFRIKA.

Voortaan, gedurende lange jaren, zal de *vierde Mei* één der weinige blijde herinneringsdagen van geheel Zuid-Afrika zijn. Want op dien dag, twaalf maanden geleden, kreeg voor het eerst de wensch van allen, die in het zuidelijk gedeelte van de oude wereld leven en ook sterven willen, vasten vorm. Te Pretoria was een interkoloniale Conferentie bijeen gekomen om, voor de zooveelste maal, over de herziening van de Tol-unie te onderhandelen en, zoo mogelijk, een einde te maken aan de steeds opnieuw opkroppende geschillen over spoorweg-tarieven.

Maar vele gedelegeerden naar deze Conferentie waren het steeds terugkeerende spel moede en wisten gedaan te krijgen, dat een beslist voorstel voor de politieke en oeconomische eenwording van het geheele Zuid-Afrikaansch-Britsche gebied werd aangenomen. Zulk een voorstel was reeds lang voorbereid. De oude *Afrikaander Bond* in de „Ou'-Kolonie" had het reeds jaren op zijn programma. De Afrikaner-partijen in Transvaal en Vrijstaat hadden het beginsel aanvaard. Mannen van naam en invloed, niet het minst Hollandsche Afrikaners, en vooraan Adv. Malan, hadden er voor gepleit en aan vage verlangens reeds vaster omtrekken gegeven.

Op 4 Mei 1908 passeerde de genoemde Invoerrechten-Conferentie een resolutie, welke het bijeenroepen van de Nationale Conventie ten gevolge had. Deze Conventie zat eerst, sedert October 1908, te Durban, later te Kaapstad; het resultaat van hare beraadslagingen was een grondwets-ontwerp voor Zuid-Afrika, zooals de nieuwe, door samensmelting van de Britsch Zuid-Afrikaansche kolonies te verkrijgen Britsche Staat, eenvoudig en duidelijk, zal worden genoemd.

De voornaamste inhoud van dit ontwerp, dat is het ontwerp van alle gedelegeerden zonder onderscheid, een product van geven en nemen, dat door allen is onderteekend, kunnen we bekend veronderstellen. Bekend is ook, dat de Conventie nooit tot een goed einde zou zijn gebracht, als onder haar leden niet waren geweest de voornaamste vertegenwoordigers der Afrikaners, rechtsgeleerden en patriotten als de Kaapsche hoofdrechter Sir Henry de Villiers, President Steyn, Gen. Hertzog, Gen. Smuts. Abraham Fischer, mannen van practisch doorzicht als Gen. Botha, Gen. De la Rey, Gen. De Wet en zoovele anderen, oude parlementariërs als Merriman en Sauer, met elkander sterk genoeg om de lieden als Sir George Farrar en Sir Percy Fitzpatrick, niet minder practisch van aanleg, maar bovendien geschoold in een leven, dat een aaneenschakeling is van „smart deals", waarbij zij zelden of nooit aan het kortste eind trokken, — bovendien nog geholpen door geroutineerde politici en tactici, als Dr. Jameson, — eerbied voor gevestigde rechten in te boezemen en zelfs te verplichten tot de openbare erkenning, dat juist de meest populaire en zeker de meest intransigente vertegenwoordigers van Hollandsch Zuid-Afrika zich voor hun verbaasde oogen hadden getoond als mannen van groote bekwaamheid, sterk door zelfbewuste gematigdheid, die wisten, wat zij wilden, doch ook politici genoeg waren om voor het onmogelijke het hoofd te buigen.

Zuid-Afrika en alle vrienden van Hollandsch Zuid-Afrika kunnen verzekerd zijn, dat de Afrikaner vertegenwoordigers op de Conventies van Durban en Kaapstad hebben bevochten, wat zij voor het heil van hun vaderland noodig achtten, dat zij niet meer concessies aan hun tegenstanders hebben gedaan, dan zij onvermijdelijk moesten doen, om het grootste goed, op dat oogenblik bereikbaar, te verkrijgen. Wij kunnen ook overtuigd zijn, dat zij de kaart van het land zoo goed kenden, dat menige bepaling in de ontwerp-grondwet, die ons, buitenstaanders, gevaarlijk schijnt voor de blijvende politieke macht van onze stamverwanten, op den duur en in de praktijk zal blijken, veel minder gevaar op te leveren, dan oogenschijnlijk het geval is.

Het scheen gedurende de tweede Conventie, die te Bloemfontein daagde, volgend op de bijeenkomsten der parlementen, waarin het werk van de vorige Conventie werd beoordeeld en, vooral in de Kaap-kolonie, nog al gecritiseerd, — het scheen alsof de verbeteringen, die b.v. de Kaapsche Afrikaner partij in het ontwerp wenschte aangebracht, tot gevolg zouden hebben, dat van de eenwording van Zuid-Afrika ook ditmaal niets zou komen. Doch, dank zij de wil, die ook hier een uitweg toonde, is dit gevaar weer voorbij, en wel als gevolg van een belangrijke concessie, die het overwicht, dat thans de Afrikaner partij in de Kaap-kolonie bezit, ook voor de toekomst, althans gedeeltelijk, bevestigt, n.l. door de evenredige vertegenwoordiging, die van grooter voordeel zou zijn geweest voor de Britsche minderheden op het platteland, dan voor de Afrikaner minderheden in de steden, uit het ontwerp te lichten.

In den loop van de maand Juni zullen een aantal Zuid-Afrikaansche ministers, onder wie zich vrij zeker de Generaals Botha en Smuts zullen bevinden. het grondwets-ontwerp aan de Britsche Regeering persoonlijk komen overhandigen. Daarop zullen besprekingen tusschen deze en de Zuid-Afrikaansche deputatie plaats vinden, waarna het Britsche Parlement door plechtig besluit aan het ontwerp kracht van wet zal moeten geven.

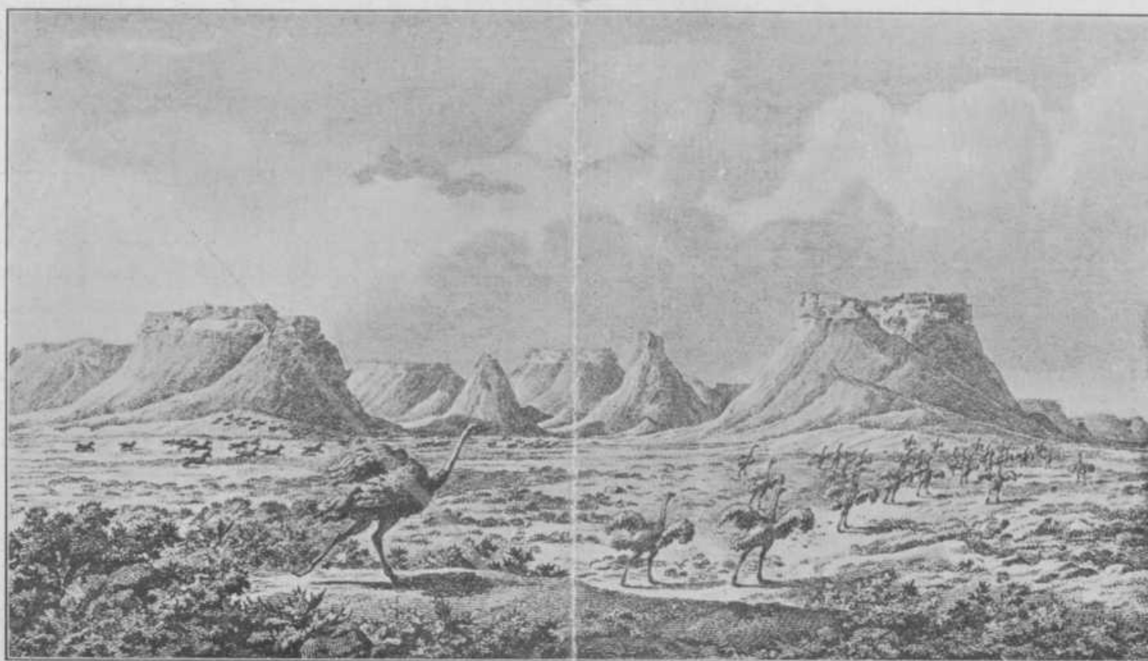
Wanneer niet alle teekenen bedriegen, zal dit laatste nog in den loop van Augustus van dit jaar kunnen gebeuren.

En dan zal eindelijk gebeuren, wat ieder patriot in Zuid-Afrika steeds heeft gewenscht, maar wat ook steeds wel een onvervulbare droom scheen te zijn, wat een paar jaar geleden ieder feitelijk onmogelijk voorkwam: Zuid-Afrika is dan een één-en-ondeelbare Staat.

Wat Britsche staatslieden van groote reputatie nooit hebben kunnen uitwerken, wat zij nooit konden tot stand brengen, ofschoon daarbij hun naam als staatsman te gronde ging, dat hebben de mannen van Zuid-Afrika, in de eerste plaats de Afrikaners, gedaan, toen eenmaal de tijden rijp waren, rijp geworden, eerst door den geweldigen oorlog, gevolgd door den Vrede van Vereeniging, toen het wanbeheer van Lord Milner, eindelijk de toekenning van zelfbestuur aan de geannexeerde Republieken.

De droom van alle groote staatsmannen van Zuid-Afrika is werkelijkheid geworden.

OUD HOLLAND AAN DE KAAP.

Aan Kaap de Goede Hoop, de uithoek, die Natuur
Gevormd heeft als een schild en onverwrikbre muur
Om nijvre ploegers van het vlak der woeste vloeden
Bij 't buldren van een storm voor hun bederf te hoeden,
En hen te koesteren na felle watertocht.
Drie steile bergen, door Natuur te zaam verknocht,
Voltooien eene vlakte, of één der schoonste dalen
Die immer oog beschouwde, of kunstpenseel kan malen.

Aldus wordt *De Kaap* „bezongen" door Jan de Marre, een van Hollands tallooze „puik-poëten" uit den overgangstijd van de 17de op de 18de eeuw, in den aanhef van het eerste deel van zijn *Eerezang voor Kaap de Goede Hoop*, geschreven zestig jaren na de aankomst van Jan van Riebeek, na den aanleg van het zwakke fort, dat later zou worden *Het Kasteel*, de sterke vesting....

De Drostdij van Tulbagh.

die de zoom der kust bewaakt,
Het vlek beveiligt voor der vrêebelaagren vloten
En, jagende over 't nat een bui van donderkloten,
Den waterschuimers toont, dat nimmer 't woest geweld
Onstrafbaar Neerlands volk de wetten heeft gesteld.

Uit die dagen is, buiten dit Kasteel, niet veel meer aanwezig. Een eeuw van Britsch bestuur en Britsche mode heeft veel van 't oude, schilderachtige, ook in de namen van plaatsen en dingen, weggenomen. Toch klinkt het den Zuid-Afrikaan van heden nog vertrouwelijk, als hij in Jan de Marre's *Eerezang* leest:

Wat 's dit? Heeft mij mijn rid reeds in dien oord geleid?
'k Zie 't Rondebosje, daar de zorg der Maatschappije
De vette gronden ploegt voor 't heil der Zeevaardije;
'k Zie 't Nieuweland, (Newlands) welks schat en overvloed
Van aardgewassen 't heir der waterkelder voedt;
Hier pronkt de rug des velds met eedle wijngaardbossen,
Met telgen, zwaar gelaan, op 't sierelijkst bewassen,
Met trossen, die een schat beloven aan hun heer.

De Kapenaar zal uit deze woord-schildering althans lichter zijn omgeving herkennen dan uit bovenstaande prent, gereproduceerd naar een oude gravure, welke de Kaap de Goede Hoop moet voorstellen.

Gelukkig is door de goede zorgen van den Kaapschen Hoofdrechter, Sir Henry de Villiers, een genootschap opgericht, dat zich het bewaren van Oud Holland's schoon aan de Kaap heeft ten doel gesteld. En gelukkig ook heeft menig Kapenaar, hoe ook onder den invloed van Engelsche modes en den zucht om nieuw-modisch te schijnen en te doen, het toch beter geacht, het goede en degelijke, dat uit oude dagen van geslacht tot geslacht is nagelaten, te verkiezen boven het lichtere, luchtige, minder degelijke, doch meer modieuse, dat Engelands ingevoerde kunstenaars en navolgers van kunstenaars voor hem konden scheppen.

Al klopt Jan de Marre's beschrijving van het leven van den Kaapschen boer niet geheel meer met de feiten van heden: . . .

Zie 't voordeel, zie 't geluk
Van Nêerlands onderzaat, die vrij van zorg en druk,
De schat der landen strijkt en die der woeste plassen,
Of met een lachend oog zijn boomgaardvrucht ziet wassen,
Terwijl 's lands overvloed hem streelt door zoet gewin.
Hij gaat gerust ter jacht voor 't needrig huisgezin
Op haas, op steenbok, ree, fasanten en patrijzen,
Niet voor zijn wellust, maar om zich en 't kroost te spijzen.
Nu treedt hij, daar de kunst de teedre wijngaard snoeit,
Of daar zijn welig graan met volle halmen groeit,
En ziet, wanneer de wind speelt door de zwangere aren
Het dal zich opdoen als een zee met gouden baren.

. . . .

Groot Constantia

Drostdij te Worcester.

Hij ziet, al wandlend, bij 't beploegen zijner landen,
Bij 't drijven van zijn vee, de toppen der waranden,
Het schaduwrijk gebergt, door 't zonnevuur verguld,
De dalen door de dauw gewassen en gehuld
Met bloemen, die het oog verrukken door haar verven;
Hij ziet de bijen op die grondversiersels zwerven,
De sappen, hem ten nut, vergaadren van het kruid.
De hemel stort op hem zijn zegeningen uit,
Doet hem zijn nooddruft in elk jaarseizoen genieten,
Door nutten arbeid bloed en sappen sneller vlieten;
Dit maakt zijn middagmaal en zijne nachtrust zoet.

. . . .

Dus leeft hij op zijn erf in vrede en vergenoeging,
Is rijk in needrigheid, heeft schatten zonder wroeging,
En zoo hij 's Hemels wil gesteld heeft tot zijn wit,
Smaakt hij een vrijheid, die geen machtig vorst bezit.

Al kan deze beschrijving niet geheel meer door den boer uit de Kaapsche Westelijke Provincie als beschrijving van *zijn* leven worden aanvaard, talrijk zijn nog de plaatsen, die zulk leven hebben gekend; nog menig „erf" is daar, bijna onveranderd, dat uit Jan de Marre's tijden tot ons is gekomen en door de piëteit en den zich ontwikkelenden schoonheidszin van onze huidige stamverwanten (schoon niet langer „Nêerlands onderzaten"), in den ouden staat wordt bewaard.

De illustraties, die dit artikeltje vergezellen, voorstellende het „erf" van de bekende wijnplaats *Groot Constantia*, een deel van de *Drostdij* te Tulbagh (thans bewoond door het energieke en bekwame, Hollandsch-Afrikaansche parlementslid Dr. Beck) en de *Drostdij* van Worcester, zijn er om van bovenstaande welsprekend getuigenis af te leggen.

Groot Constantia.

DIE VLAKTE

van JAN F. E. CELLIERS.

Ik slaap in die rus van die eeuwe gesus,
ongesien, ongehoor,
en dof en loom in mij sonne-droom,
ongewek, ongestoor.
Tot die ijl-blouwe bande der ver-verre rande [1])
skuif mij breedte uit,
wijd-kringend aan d' puur alomwelwend asuur
dat mij swijgend omsluit.

Die aarde was jong toen mij bodem sig wrong
uit die diep van d' meer;
en die waa'tre o'erswewend kwam lewenskrag gewend
die gees van die Heer.
Uit die woelende nag van haar jeugdige krag
brag die aarde voort
Lewiatansgeslagte, geweldig van kragte,
—storm-ontruk aan haar skoot.
Diep in mij gesteente berg ik hul gebeente
d' geheim van hul lewe en lot;
maar gewek uit die sode herleef uit die dode,
naar d' eeuwig hernieuwingsgebod,
die stof van d' verlede in vorme van d' heden,
in eindeloos kome en gaan;
wat die dood mij vertrouwt, ik bewaar 't als goud,
en geen grein die 'k verlore laat gaan.

Als die son o'er mij vloer in die more kom loer
en die douw van mij lippe kus,
dan draai ik mij stom met 'n glimlag om
en lê maar weer stil in mij rus.
Hoog bowe die kim op sij troon geklim,
is hij heer van lewe en dood;
naar wil en luim geef hij, skraal of ruim,
verderf of lewensbrood.
Uit gloeiende sfeer brand hij wreed op mij neer
tot mij naaktheid kraak en skroei,
en mij koorsige asem in bewende wasem
al hijgend mij bors ontvloei.
In sij skaduwtje rond-om sij stam op die grond
staat 'n eensame dorenboom,
so's die Stilte op haar troon, met doorne gekroon,
wat roerloos die eeuwe verdroom.
Geen drop v'r die dors aan mij stofdroge bors,
mij kinders versmag en beswijk,
en die stowwe [2]) staan so 's hul trek en gaan
om mij skrale dis te ontwijk.

So's 'n vlokkie skuim uit die sfeere se ruim
kom 'n wolkie aangesweef,
maar hij groei in die blouw tot 'n stapelbouw
van marmer wat krul en leef,
—kolossaal monument op sij swart fondament,
waar die bliksem in brul en beef.

En O, met mij is die windjes blij,
hul spring uit die stof o'erend,
en wals en draai in dwarrelswaai
o'er mij vloer, van end tot end;
die gras skud hul wakker om same te jakker
tot hij opspring uit sij kooi,
en so's mane en sterde [3]) van ja'ende [4]) perde
sij stengels golf en gooi.
Mel dof-sware plof, so's ko'els [4]) in die stof,
kom die eerste druppels neer,
tot 't ruis alom so deur die gebrom
en gekraak van die donderweer.
Met klouwe vooruit om te grijp en buit
jaag 'n ha'elwolk [4]) langs verbij,
so's 'n perde-kommande wat dreun o'er die lande
vertrap en geesel hij,
—en sij lijke-kleed sien ik ver en breed
in die awendson gesprei.

Stil in die duister lê 'k so 'n luister
hoe die spruite gesels [5]) en lach;
maar bowe die pak van mij wolke-dak
het die maan al lang gewag;
nou breek en skeur hij 'n baan daardeur
om te deel in mij vreug benede,
hij sprei die waas van sij romig-blouw gaas,
—en ik lach so stil-tevrede.
Plek op plek, so's die wolke trek,
sweef die skaduwe onder mee,
so's eilande wijd o'er die waat're verspreid
op die boesem der grote see.
Met 'n afskeidskus gaat die maan ook ter rus
en ik wag op die dageraad,
so skoon en so mooi so's 'n fris jong nooi [6])
wat lach in haar bruidsgewaad.

O'er die bulte [7]) se rug slaat die gloed in die lug
van brande [8]) wat ver-weg kwijn,
en doornbome fluister in die rooi skemerduister
van gevare wat kom of verdwijn.
Uit slote en plas, uit die geurende gras,
stijg 'n danklied op ten hemel,
en 't is of ik hoor hoe die krekies [9]) se koor
weergalm uit die sterregewemel;
waar werelde gaan op hul stille baan
tot die ende van ruimte en tijd;
so, groots en klaar, staat Gods tempel daar,
wijd—in sij majesteit.

(Uit: *Die Vlakte en andere Gedigte*).

VERKLARINGEN. 1) rande = rotsige heuvel-rijen; 2) stowwe = meervoud van stof, stofwolken; 3) sterde = staarten; 4) ja'ende = jagende, ko'els = kogels, ha'el = hagel, enz.; 5) gesels = gezellig praten; 6) nooi = meisje; 7) bulte = lage, lange heuvels; 8) brande = nog niet geheel uitgedoofde, in brand gestoken stukken grasveld; 9) krekies = krekeltjes.

Johannes Stephanus Paulus Krüger, gestorven te Clarens, Zwitserland, in den nacht van 13 op 14 Juli 1904. — Naar een bronzen beeld van onzen landgenoot A. van Wouw, te Pretoria.

DE PRESIDENT GAAT VOORBIJ.

door J. LUB.

Een dicht opeengedrongen mensen-massa, een afwisseling van enkel wit en zwart, staande in een rechte lijn, zich nu en dan eens een trede vooruit schuivend tegen het dikke touw, dat 't platform vrij houdt, 't welk slechts betreden wordt door 'n paar mannen in deftig rouwgewaad en de afgemeten tred van de politie agent, die 'n al te vrijpostige beduidt, dat zijn plaats niet dáár is. Achter 't touw staan ouden van dagen met bevende handen, leunende op 'n stok, naast jonge meisjes met een blos van frisse jeugd op de wangen. Kinderen, nieuwsgierig de hals uitrekkend en lastig vragend hun moeders: „Wanneer kom hij nou?"

Op alle aangezichten een ernstige trek; geen grap, die anders zo licht bij zulke gelegenheden de mond ontsnapt van hen, die de tijd wensen te doden of hun humor te tonen.

„Dit is tog al te treurig," merkt 'n oude op, sprekend tegen niemand in 't biezonder, doch slechts om zijn hart lucht te geven, „dit is tog al te treurig; ons het nog saam leeuws geschiet. Ik is ook van Colesberg z'n distrikt, en nou is hij dood; ik wonder, hoe kom [1]) leef ik nog?"

En 't grijze hoofd buigt zich, alsof 't een raadsel tracht op te lossen: 't groote raadsel „Waarom?"

„Gaat jij niet Pretoria toe?" vraagt onder 'n zwart kapje vandaan 'n oude vrouw aan haar vriendin.

„Ja," is 't antwoord, „ons gaan allemaal; ik het die kinders gesê," vervolgt ze, „hulle mag niet bij die huis blij nie; hij het tog die land te lief gehad, en kijk, nou kom hij terug – dood."

Een traan rolt over de gerimpelde wang, die de verwondering gaande maakt van haar kleinkind, dat als alle kinderen 't gaan naar 't station als 'n feest beschouwt en dan ook vraagt:

„Hoe kom huil ouma?"

„Stil mij kind, moe nie zo banja [2]) vrâ nie," zegt de oude en de kleine staart verwonderd voor zich, niet tevreden gesteld.

„So, the old man comes back to his home and country at last," klinkt 't uit de mond van een der voorbijgangers, „indeed a very sad thing, it is not?" [3]).

„Yes, he was a good man to us, workmen! We have lost much in losing him!" [4]) is 't antwoord met 'n zucht.

„Ja," merkt 'n jonge Afrikaner op met fonkelende ogen en 'n toon, waaruit bitterheid spreekt, tot 'n vriend naast zich, „nou mis julle hom; nou praat hulle niet meer van „franchise" [5]), die.....," doch hij gaat niet verder, want daar klinkt 't fluiten van een machine en langzaam kruipt 't gevaarte nader, brengende 't lijk van hem, die tans door allen geëerd, eens door zo velen verguisd werd.

Alle hoofden ontbloten zich en richten zich naar de éne wagen en naar dat éne voorwerp, 't welk hem omhult. De duizenden van toeschouwers gevoelen, wie daar voor hen in z'n laatste woning voorbij gaat. 't Spreekgebaar houdt plotseling op en aller ogen staren op die eiken kist, alsof ze hem zoeken, hun grote voorganger. De trein houdt stil. Heel zacht klinkt 't gezang van kinderstemmen tussen de woelende menigte, zich nu verdringend om nader te treden, om met schuwe blik de doodkist te bezien met dat geheimzinnig vrezen, dat kinderen en grote mensen soms koesteren voor 'n dode, hier meer, omdat die dode President Kruger is.

Kransen worden neergelegd, symbolen der onsterfelikheid, waarin hij geloofde, en rein als 't leven, dat hij geleefd had.

„Och," zucht 'n vrouw in diepe rouw gekleed, „kon hij nog net maar sien, hoeveel die mensen van hem denk!"

„Ja" is 't antwoord van 'n man naast haar, „maar dan zou hij ook sien die ellende en die armoede van ons arme land en dat sou genoeg wees om hem weer te laat sterf; 't is beter só!"

Nog steeds dringen ze voorbij, de groten en kleinen, de armen en rijken, van alle nationaliteiten, allen bewust, dat die bruine kist 'n man omsluit, die nog voort leeft en wiens daden hem niet alleen zullen volgen, doch wiens daden velen van hen heeft doen leven, onafhankelik en

vrij, de tegenstelling waarvan en de herinnering waaraan hun hart tans met bitterheid vervult.

En als eindelik de zuchtende lokomotief nadert, heel voorzichtig als vreesde hij de grote dode in z'n laatste slaap te zullen storen, dan houden velen de adem in, want ze weten, dat dit 't laatste is, wat ze van Paul Kruger zullen zien.

Dan is 't, alsof ze die grote kist reeds ten grave zien dalen, of ze de kluiten horen nedervallen op 't deksel.

Vrouwen snikken. Mannen persen de tanden op elkander, doch hun bleek gelaat verraadt hun aandoening, die ze zich schamen te tonen!

Enkele handen worden geschud, enkele woorden gewisseld en de trein vertrekt, langzaam als de laatste ademtocht eens stervende. Gretige blikken volgen nog die bruine plek in die wagen van glas, tot 't al één massa is, gehuld in rook. Geen woord wordt bij 't uiteengaan gesproken, alsof 't heiligschennis zou zijn. Ieder gaat huiswaarts, vervuld met 't beeld van die grote dode en met 't bewustzijn, dat „Paul Kruger is voorbij gegaan."

Uit: J. LUB, Eenvoudige Mense, Potchefstroom, 1908.

VERKLARINGEN. [1]) hoekom = waarom; [2]) banja = veel; [3]) dus komt de oude man eindelijk naar zijn huis en land terug; 't is droevig; [4]) ja, hij was een goed man voor ons, werklieden; in hem hebben wij veel verloren; [5]) stemrecht.

PRESIDENT STEYN EN NEDERLAND.

Er zijn Nederlanders, in en buiten Zuid-Afrika, die, wanneer niet telkens, bij iedere gelegenheid, de Hollandsch-sprekende Afrikaners getuigen van hun gevoel van stamverwantschap, van hun genegenheid voor het Nederlandsche volk, van waardeering voor hetgeen door Nederlanders voor het Afrikaner volk is gedaan, twijfelziek genoeg zijn om uiting te geven aan hun meening, dat zulke genegenheid en waardeering in het geheel niet, of slechts zeer zwak bestaan. Maar minder nog dan de Nederlander loopt de Afrikaner met zijn meest innerlijke en diepste gevoelens te koop, ook al ware het voor hem uit een politiek oogpunt niet nadeelig, te pas en te onpas van bizondere genegenheid voor Nederland en de Nederlanders blijk te geven. Wie dan, voor de kracht zijner sympathieën, behoefte gevoelt aan zulk getuigen, vooral door leidende Afrikaners, moet wel geduld oefenen tot zich een gelegenheid voordoet, waarop Hollandsch Zuid-Afrika, voor een enkele maal en zonder noodeloozen aanstoot te geven, zijn gevoelens van sympathie kan uiten. Zulk een gelegenheid was het onthullen van den gedenksteen, namens de Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging in de muur van de Hollandsche Kerk te Bloemfontein aangebracht, ter gedachtenis aan in den oorlog aan de zijde der Boeren gevallen Nederlanders en Oud-Nederlanders. Bij die gelegenheid vond President Steyn, vertegenwoordiger van al wat goed en gezond Afrikaansch is, een ongezochte aanleiding om te gewagen van zijn liefde en waardeering voor Nederland en de Nederlanders, een liefde, die bij hem zeker niet is een vaag sentiment, doch een gevoel, dat vol en krachtig is gebleven tegenover de werking van bewuste, ook politieke belangen erkennende, critiek.

President Steyn dan zeide toen o.m. het volgende:

Ik gevoel behoefte om hulde te brengen aan de mannen, tot wier gedachtenis de gedenksteen opgericht werd. Gelukkig zal het niet noodig zijn, vele woorden te bezigen, want de overledenen waren mannen van de daad, niet van woorden. Geen winstbejag heeft hen tot den strijd gedreven, maar hun gevoel voor recht en gerechtigheid, en edeler drijfveer kan er niet zijn. Zij beseften, dat hun stamgenooten in gevaar verkeerden en snelden hun ter hulp. Velen hunner heb ik persoonlijk gekend en liefgehad. Dapper en onverschrokken waren zij. De kommandanten kunnen getuigen, hoe de Nederlanders tot de dappersten onder hun gelederen behoorden, en ik heb de overtuiging, dat, zoo Nederland ooit in moeilijkheid mocht geraken — wat God verhoede — de zoons en kleinzoons van dat land zullen weten, den roem der vaderen te handhaven. Met dankbaarheid gedenk ik aan de diensten, door Nederlanders aan 't Afrikaner volk bewezen, mannen als Sijbouts, Smellekamp, Hamelberg, Klijnveld, Brill, aan Bok, Jorissen, Mansvelt, Leyds en anderen, om niet te spreken van voorname kerkmannen, die zich voor ons volk hebben afgesloofd. Zijn wij dankbaar voor wat Nederlanders in het verleden voor ons gedaan hebben, zoo ging de President voort, snood ondankbaar zou het wezen, te vergeten, wat in latere jaren Holland voor ons deed. Wij zijn broeders, en het is waar, dat er juist onder broeders soms wrijving ontstaat. Alleen wil ik hopen, dat onze broeders over de zee geduld met ons zullen beoefenen, omdat zij niet altijd onze moeilijkheden kennen, of deze kennende, onze moeilijkheden niet altijd beseffen. Maar dit is zeker, wij zijn trotsch op onze afstamming, getrouw aan onze taal en onze tradities. Nooit kunnen wij vergeten, hoe in den oorlog Nederland onze zieken en gewonden verpleegde, onze vrouwen en kinderen voedde en kleedde. Wij zullen dit nooit vergeten, en al zouden anderen ook al vergeten, nooit zal *ik* vergeten de hulp en liefde, die ik en de mijnen in Nederland ondervonden. Immer zal ik God dankbaar blijven, dat Hij het zoo beschikte, dat ik naar Nederland gezonden werd, waar de sympathieke en liefdevolle verpleging, die ik genoot, bij name van Prof. Winkler, mij weer lust tot leven gaven.

Door te besluiten, den steen aan te nemen, heeft de Kerk niet alleen zichzelf geëerd, maar daarbij ook het gansche volk. En nu, wanneer wij hier voorbijgaan en de kerk binnentreden, laat ons niet vergeten, een zegen af te smeeken op het land van hen, wier namen hier geschreven staan en vooral voor de jonge vorstin, die in dagen van rouw niet geaarzeld heeft, haar medelijden met een stamverwant volk te doen blijken, een vorstin, die getoond heeft, dat, al draagt ze een koningskroon, zij een menschlievend hart heeft. Ik kan ZijnEd. den Consul verzekeren, dat er blijdschap heerschte bij heel ons volk, toen kort geleden de heugelijke tijding ontvangen werd, dat er een prinses in Holland geboren was, en nu nog stijgt uit menig hart de bede naar omhoog: God beware de koningin en spare het kindeke.

Druk van J. H. DE BUSSY, AMSTERDAM.